

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ความสามารถในการใช้สำนวนไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีสาระสำคัญ ซึ่งได้เสนอไว้ตามลำดับ ดังนี้

เอกสารตำรา

1. ความหมายของคำว่า "สำนวน"
2. การจัดประเภทของสำนวนไทย
3. ประโยชน์ของสำนวนไทย
4. การเรียนการสอนสำนวนไทย
5. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำนวนไทย
6. ความสามารถในการนำสำนวนไทยไปใช้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ
2. งานวิจัยต่างประเทศ

เอกสารตำรา

1. ความหมายของคำว่า "สำนวน"

สำนวนไทยเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของภาษาไทย สำนวนไทยประกอบด้วยคำหลายคำเรียงกันแต่ความหมายของสำนวนไทยมิได้เป็นไปตามความหมายปกติของคำที่ปรากฏ ดังนั้น การรู้จักสำนวน รู้ความหมายของสำนวน ความสามารถตีความสำนวน และการนำสำนวนไปใช้ในการสื่อสารจึงเป็นเรื่องซับซ้อน การทราบความหมายของคำว่า

"สำนวน" ทำให้สามารถพิจารณาสำนวนได้ง่ายขึ้น มีผู้เชี่ยวชาญทางภาษาหลายท่านได้อธิบายความหมายของคำว่า "สำนวน" ไว้ดังนี้

ชลธิรา กลัดอยู่ และคณะ (2517) ได้ให้ความหมายของสำนวนว่า "สำนวน หมายถึง ถ้อยคำที่นำมาใช้ให้มีความหมายต่างไปจากความหมายของคำนั้น ๆ"

ประเทือง คล้ายสุบรรณ (2527) กล่าวถึงความหมายของ "สำนวนไทย" ว่า "สำนวนไทย หมายถึง ถ้อยคำในภาษาไทยที่ใช้พูดจาสื่อสารกัน โดยมีความหมายเป็นนัยเกินความกว้างหรือลึกซึ้ง มิใช่แปลความหมายของคำตรงตัว เป็นความหมายเชิงเปรียบเทียบ อุปมาอุปไมย หมายถึงรวมถึงคำคม สุภาษิต คำพังเพย คำกล่าวและโวหารต่าง ๆ ด้วย"

จิราภรณ์ ภัทรภาณุภัทร (2528) ได้กล่าวถึงลักษณะของสำนวนไทยไว้ว่า "สำนวนนั้นเป็นการคิดถ้อยคำขึ้นมาใช้ในภาษาอย่างมีชั้นเชิง เป็นการใช้ภาษาในความหมายระดับที่ 2 ซึ่งอาจจะมีความหมายที่ได้จากเหตุการณ์ หรือสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในขณะที่เกิดสำนวนนั้น หรือเกิดจากคติความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งคนในสังคมรับรู้และมีทัศนคติตรงกัน"

ประภาศรี สีหอำไพ (2538) อธิบายความหมายของคำว่าสำนวนว่า "สำนวน คือ โวหาร ถ้อยคำที่เป็นข้อความพิเศษ คือ มีชั้นเชิงของความหมายให้ขบคิด เช่น เคาะกะลามามาเกิด-เลวทราม เปรียบได้กับสุนัขออกมาเมื่อได้ยินเสียงเคาะกะลา"

จารุณี กองพลพรหม (ม.ป.ป.) กล่าวถึงความหมายของสำนวนว่า "สำนวน เป็นถ้อยคำคมคายสละสลวย มีความหมายลึกซึ้งกว่าคำสามัญ มักเป็นคำที่รวบรวมย่อความหมายของคำยาว ๆ ให้เหลือเพียง 2-3 คำ แต่กินใจความมาก"

เจนนิเฟอร์ ซีดล และ ดับเบิลยู แมคมอร์ดี้ (Jennifer Seidl and W McMordie, 1978) กล่าวถึงความหมายของ "สำนวน" ว่า "สำนวน คือกลุ่มของถ้อยคำที่นำมาเรียงกันแล้วมีความหมายแตกต่างไปจากความหมายปกติของคำแต่ละคำ การนำถ้อยคำมา

เรียงกันมักจะแปลกออกไป อาจมีความหมายไม่เป็นไปตามหลักความเป็นจริง หรืออาจผิดหลักไวยากรณ์ ซึ่งเราไม่สามารถเปลี่ยนแปลงใช้คำอื่นแทนในสำนวนได้”

โรเบิร์ต ลาโด (Robert Lado, 1988) ได้ให้คำจำกัดความของ สำนวนไว้ดังนี้ “สำนวน คือ กลุ่มคำที่มีความหมายแตกต่างไปจากความหมายของคำที่มารวมกัน”

นอกจากสำนวนดังลักษณะที่กล่าวมาแล้ว ยังมีถ้อยคำอีกประเภทหนึ่งที่มีลักษณะเช่นเดียวกับสำนวน ได้แก่ สุภาษิต และคำพังเพย ผู้เชี่ยวชาญทางภาษาวินิจฉัยความหมายของสุภาษิต และคำพังเพยไว้ดังนี้

เจือ สตะเวทิน (2515) ได้ให้ความหมายของสุภาษิตและคำพังเพยไว้ว่า สุภาษิต แปลว่า ถ้อยคำที่ดี หมายถึง คำสอนหรือคำเตือนสติ นับเป็นอนุบายแห่งการใช้คำอย่างหนึ่ง เรียกว่า วาโทบาย (Rhetorical devices) ... คำพังเพย คือคำกลาง ๆ ยกมาให้เข้ากับเรื่อง ยาวกว่าสำนวน แต่ยังไม่สอน เช่น “พอเผยอริมฝีปาก ก็เห็นไรฟัน” “ปากยังไม่ลิ้นลิ้นน้ำนม” มักกล่าวขึ้นลอย ๆ เป็นคำกลาง ๆ เพื่อตีความให้เข้ากับเรื่อง

ประสิทธิ์ กาว์กลอน และคณะ (2520) ได้อธิบายความหมายของสุภาษิตหรือภาษิตไว้ว่า “ภาษิต หมายถึง ถ้อยคำลักษณะเดียวกับสำนวนและคำพังเพย แต่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการสั่งสอนโดยตรง ไม่มีการเสียดสีหรือติชมอย่างคำพังเพย เนื้อความที่สั่งสอนก็เป็นความจริงที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้ว”

จากคำอธิบายความหมายของ “สำนวน” ดังที่ยกมากล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า สำนวน หมายความรวมถึง สุภาษิต และคำพังเพยด้วย หมายถึง คำกล่าวที่มีความหมายกว้างขวางลึกซึ้งกว่าความหมายของถ้อยคำที่ปรากฏอยู่ อาจมีความหมายในเชิงเปรียบเทียบความหมายโดยนัยหรือมีความหมายในเชิงตำหนิ ตักเตือนหรือแนะนำสั่งสอน และเป็นที่ยอมรับเข้าใจกันทั่วไปในสังคม

2. การจัดประเภทของสำนวน

สำนวนเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์ในสังคม เช่น สภาพแวดล้อม ชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ศาสนาและความเชื่อ เป็นต้น สำนวนจึงมีความหลากหลาย ผู้ที่สนใจศึกษาสำนวนได้จัดแบ่งสำนวนเป็นประเภทต่าง ๆ เพื่อสะดวกต่อการศึกษ การจัดแบ่งสำนวนจึงแตกต่างกันตามจุดมุ่งหมายของผู้ศึกษา ผู้ศึกษาสำนวนหลายท่านได้จัดแบ่งประเภทของสำนวนไว้ดังต่อไปนี้

เจือ สตะเวทิน (2515) ได้จัดสำนวนเป็น 15 หมวด ตามเนื้อหาของสำนวนสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ครอบครวั เช่น "ลูกไม้หล่นไม่ไกลต้น"
2. การศึกษาอบรม เช่น "ฝนทั่งให้เป็นเข็ม"
3. ความรักและการครองเรือน เช่น "คู่แล้วไม่แคล้วกัน"
4. การทำมาหากิน เช่น "ชายผ้าเอาหน้ารอด"
5. เศรษฐกิจและการครองชีพ เช่น "เสียน้อยเสียยากเสียมากเสียง่าย"
6. ตน เช่น "ลืมหัด เหมือนวัวลืมหัด"
7. สังคมและสมาคม เช่น "คนรักเท่าผืนหนัง คนชังเท่าผืนเสื่อ"
8. วาจา เช่น "พูดไปสองไพเบี้ย นิ่งเสียตำลึงทอง"
9. เกียรติยศชื่อเสียง เช่น "ชาติเสือต้องไว้ลาย ชาติชายต้องไว้ชื่อ"
10. การปกครอง เช่น "น้ำร้อนปลาเป็น น้ำเย็นปลาตาย"
11. ศิลธรรม-วัฒนธรรม เช่น "ความตายเป็นของไม่เที่ยง"
12. บ้านเกิดเมืองนอน เช่น "อย่าสาวไส้ให้กาгин"
13. กรรม เช่น "หวานพีชใดได้ผลอย่างนั้น"
14. ความไม่ประมาท เช่น "น้ำนิ่งไหลลึก"
15. สุภาษิตรวม เช่น "หมากัดอย่ากัดตอบหมา"

ภาลัย สุวรรณธาดา (2530) ได้จัดแบ่งประเภทของสำนวน โดยอาศัยรูปแบบเป็นเกณฑ์ และแบ่งตามเนื้อหาเป็นเกณฑ์ สรุปได้ดังนี้

การแบ่งประเภทโดยอาศัยรูปแบบเป็นเกณฑ์ มี 3 ประเภท คือ

1. ประเภทไม่มีสัมผัส เช่น "ใกล้เกลือกินด่าง"
2. ประเภทมีสัมผัส เช่น "สาวไล่ให้กาบิน"
3. ประเภทเล่นคำ เช่น เล่นคำซ้ำ เช่น "รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี" และ
เล่นคำล้อ เช่น "ชิงกีรา ช่างแรง"

การแบ่งประเภทโดยอาศัยเนื้อหาเป็นเกณฑ์ มี 4 ประเภท คือ

1. ความรักและการครองเรือน
2. ความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณี
3. อาชีพและการดำรงชีวิต
4. ลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของคน

สิทธา พิณภูวตล (2532) ได้กล่าวถึงสำนวนว่าเป็นกระจกเงาสะท้อนให้เห็นอดีตและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาในแง่มุมต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

1. อุดมคติ เช่น "ทำความดีอย่ารู้ร้าง สร้างกุศลอย่ารู้โรย"
2. ความเชื่อ เช่น "คนดีผีคุ้ม"
3. วิธีใช้เหตุผล เช่น "ไกลตาไกลใจ"
4. ขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น "สิบเบี้ยใกล้มือดีกว่าสิบเบี้ยไกลมือ"

ประกาศรี สี่ห้าไพ (2538) ได้แบ่งประเภทของสำนวนตามที่มาของสำนวนสรุปได้ดังนี้

1. สภาเกษตรกรรม
2. ความคิดเชิงพุทธศาสนา
3. จารีตประเพณี
4. การเลี้ยงสัตว์
5. วรรณคดี

นักการศึกษาชาวต่างประเทศ ซึ่งสนใจศึกษาเรื่องสำนวน แบ่งประเภทของ
สำนวนไว้ดังนี้

เจนนิเฟอร์ ซีตล์ และ ดับเบิลยู แมคมอร์ดี้ (Jennifer Seidl and W
McMordie, 1978) ได้จัดประเภทของสำนวนสรุปได้ดังนี้

1. จัดตามสภาพการ เช่น การธนาคาร ธุรกิจ การซื้อขาย สุขภาพ ความ
เจ็บป่วย ความตาย การพักผ่อนหย่อนใจและการท่องเที่ยว พาหนะ การเมืองและการปกครอง
การโทรศัพท์ การงานและการอุตสาหกรรม

2. จัดตามจำพวก เช่น สัตว์ สี อวัยวะในร่างกาย เวลา

การจัดประเภทของสำนวน ดังที่ปรากฏข้างต้นนี้ สรุปได้ว่าสามารถจัด
ประเภทของสำนวนได้จากการพิจารณาลักษณะการใช้คำและเรียบเรียงคำในสำนวน และ
พิจารณาจากความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต สังคม และสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ การจัดประเภทของ
สำนวนขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาสำนวนว่าจะศึกษาในด้านใด

3. ประโยชน์ของสำนวน

สำนวน มีประโยชน์โดยตรงต่อการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร นอกจากนี้แล้ว
สำนวนยังมีประโยชน์ในด้านศาสตร์สาขาต่าง ๆ เช่น สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ จิตวิทยา
เป็นต้น มีผู้เชี่ยวชาญและผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับสำนวน ได้กล่าวถึงประโยชน์ของสำนวนไทยไว้
ดังนี้

เจือ สตะเวทิน (2515) กล่าวถึง ความสำคัญของสุภาษิตไทย สรุปได้ดังนี้
สุภาษิตมีประโยชน์ในวงการนิเทศศาสตร์ เช่น ในวงการหนังสือพิมพ์ใช้เป็นคำขวัญประจำ
หนังสือพิมพ์ ได้แก่ หนังสือพิมพ์สยามรัฐ ใช้สุภาษิต นิคคนเท, นิคคหาร์ท ปคคณเท ปคคหาร์ท
ใช้ในการเขียนข่าว เขียนบทบรรณาธิการ เขียนสารคดี ทำให้มีน้ำหนักน่าเชื่อถือ และใช้เป็น
ข้ออ้างอิงสนับสนุน สุภาษิตมีประโยชน์ในวงการวิทยุกระจายเสียง เช่น ใช้เปิดรายการ ใช้
ประกอบการอภิปราย พระธรรมเทศนา ประโยชน์ในวงการโทรทัศน์ แทรกอยู่ในรายการบันเทิง
การแสดงละคร และการพากย์ภาพยนตร์

วัลลีพันธ์ สถิตยพุทธการ (2523) ซึ่งแจงประโยชน์ของสำนวนไว้สรุปได้ดังนี้ การเรียนรู้ภาษาให้ได้ผลดีนั้น ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้เพื่อการฟัง พูด อ่าน เขียน ผู้เรียนยังต้องการเรียนรู้เรื่องสำนวน นอกเหนือไปจากการเรียนไวยากรณ์และโครงสร้างภาษา เพราะภาษาที่แสดงออกเป็นสื่อการติดต่อกัน มิใช่คำพูดตรงไปตรงมาเป็นภาษาธรรมดา แต่เพิ่มคำพูดที่เต็มไปด้วยชั้นเชิง พลิกแพลงให้ผู้ฟังต้องคิดจึงจะเข้าใจ ดีความหมายของข้อความนั้นได้ คำพูดแบบนี้เรียกว่า "สำนวนโวหาร" เป็นสิ่งที่ผู้เรียนภาษาต้องรู้ควบคู่ไปกับการเรียนรู้ภาษาด้านอื่น ๆ

จิราภรณ์ ภักตราภาณุภัทร (2528) กล่าวถึง ประโยชน์ของสำนวนไทยไว้ดังนี้ "การศึกษาสำนวนไทย นอกจากจะให้ประโยชน์ในด้านการค้นคว้า ความหมายและที่มาของสำนวนต่าง ๆ อันแสดงให้เห็นความฉลาดเฉลียวและมีคารมคมคายของเจ้าของภาษาแล้ว สำนวนไทยยังได้สะท้อนให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่และความคิดความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ ของคนไทยอีกด้วย"

ประโยชน์ของสำนวนตามที่นักการศึกษากล่าวถึงข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นว่า สำนวนมีประโยชน์ต่อการสื่อสารไม่ว่าจะเป็นการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน หรือการสื่อสารทางสื่อมวลชนต่าง ๆ นอกจากนี้การศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับสำนวนยังช่วยพัฒนาความรู้เกี่ยวกับภาษา ความรู้เกี่ยวกับมนุษย์และสังคมของมนุษย์อีกด้วย

4. การเรียนการสอนสำนวนไทย

การนำสำนวนไทยไปใช้ในภาษาให้เกิดประสิทธิภาพได้นั้น ผู้สื่อสารจะต้องศึกษาค้นคว้าให้มีความรู้ ความเข้าใจ และต้องได้รับการฝึกฝนให้เกิดทักษะ และมีประสบการณ์หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น นุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้บรรจุเรื่องสำนวนไว้อย่างต่อเนื่องกันในแต่ละระดับชั้น ดังปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทย ท101 ชุดทักษะสัมพันธ์ เล่ม 1 อธิบายจุดประสงค์ของผู้เขียนเรื่องไวยากรณ์ไว้ว่า "เจตนาของผู้เขียนคือ จะอธิบายความหมายของสำนวนให้ผู้อ่านเข้าใจตรงกัน ทั้งได้ทราบที่มาของสำนวนและภาษิตด้วย" ท102 ชุดทักษะสัมพันธ์ เล่ม 2 อธิบายจุดประสงค์ของผู้เขียนเรื่องนิทานเทียบสุภาษิตไว้ว่า "การที่มีการแตงนิตานเทียบสุภาษิตขึ้นเช่นนี้ เป็นการช่วยขยายความของสุภาษิตให้เป็นที่

เข้าใจแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น อันเป็นประโยชน์แก่ชนรุ่นหลังที่จะได้เข้าใจความหมายของสุภาษิตให้ถูกต้อง ท203 ชุดทักษะสัมพันธ์ เล่ม 3 อธิบายเหตุผลที่คัดสุภาษิต โคลง โลกนิติมาให้ให้นักเรียน เรียน สรุปได้ว่า เพื่อให้นักเรียนได้สังเกตโวหารเปรียบเทียบที่คมคายสมเหตุสมผล วิธีการวางอุปกมาอุปไมยให้คู่ขนานกันอย่างมีสมดุล สังเกตเนื้อความที่ลึกซึ้ง คุณค่าเชิงคติธรรม และให้นักเรียนคาดคะเนผลที่จะได้รับหลังจากการประพฤติปฏิบัติตามสุภาษิตด้วย

นอกจากเรื่องเกี่ยวกับสำนวนจะปรากฏในแบบเรียนวิชาบังคับครบแล้ว ยังปรากฏในวิชาเลือกเสรีอีกหลายวิชา เห็นได้จากคำอธิบายรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร มัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2511 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) สรุปได้ดังนี้ ท022 การอ่านงานประพันธ์เฉพาะเรื่อง กำหนดให้วิเคราะห์งานประพันธ์ในด้านการใช้ถ้อยคำสำนวน ท031 นิทานพื้นบ้าน กำหนดให้ศึกษานิทาน นิยาย ตำนาน ในด้านสำนวนภาษา ท051 หลักภาษาเพื่อการสื่อสาร กำหนดให้ศึกษาการใช้ภาษาในด้านการใช้คำ สำนวน ภาษิต

เพื่อให้นักเรียนได้มีประสบการณ์เกี่ยวกับสำนวนมากยิ่งขึ้น กรมวิชาการ (2535) ได้เสนอแนะให้นักเรียนอ่านหนังสือนอกเวลาเกี่ยวกับสำนวนภาษิต คือ สุภาษิตพระร่วง และสุภาษิตอิศรญาณ และกล่าวถึงคุณค่าของหนังสือทั้ง 2 เล่ม สรุปได้ว่า สุภาษิตพระร่วงมีคุณค่าทางด้านวรรณศิลป์และจริยธรรม คือ มีความงดงามด้วยการใช้คำง่าย แต่มีความหมายลึกซึ้ง ไพเราะน่าฟัง และมีการสอนให้ประพฤติปฏิบัติตนถูกต้องเหมาะสมและให้มีคุณธรรมต่าง ๆ ส่วนสุภาษิตอิศรญาณมีเนื้อความเตือนใจให้รู้จักปฏิบัติตนในเรื่องต่าง ๆ และสะท้อนความคิดเกี่ยวกับบุคคลและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังมีความคมคาย มีคติธรรมทางพุทธศาสนา มีความไพเราะด้วยกวีโวหาร

กรมวิชาการ (2538) ได้กำหนดหนังสืออ่านประกอบการเรียนการสอนภาษาไทย เรื่อง เรื่องสั้นสำนวนไทย เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้การใช้สำนวนไทยในสถานการณ์ต่าง ๆ เพิ่มขึ้น และได้อธิบายให้เห็นความสำคัญของการศึกษาสำนวนไทยไว้ สรุปได้ดังนี้ สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการได้จัดประกวดเรื่องสั้น โดยคัดเลือกภาษิตสำนวนไทย 15 หัวข้อ มาตั้งเป็นหัวข้อเรื่อง และประกาศให้ประชาชนส่งเรื่องสั้น ซึ่งสะท้อนความหมายของภาษิต

สำนวน เมื่อคณะกรรมการพิจารณาแล้วมีเรื่องสั้นได้รับรางวัล 8 เรื่อง จึงจัดพิมพ์และส่งให้โรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศใช้ประกอบการเรียนการสอนภาษาไทย

การเรียนการสอนสำนวนที่กล่าวถึงข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นว่า สำนวนปรากฏอยู่ในการเรียนภาษาไทย นับตั้งแต่หลักสูตร แบบเรียน และหนังสือต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้เรียนเกี่ยวกับสำนวนอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มัธยมศึกษาปีที่ 2 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าสำนวนเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องเรียนรู้และฝึกฝนให้เกิดประสบการณ์ที่ต่อเนื่อง สามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตในสังคมที่กำลังพัฒนาอย่างรวดเร็ว

5. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำนวนไทย

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้ผู้สอนจัดการสอนเรื่องสำนวนไทยให้แก่ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดังปรากฏในหลักสูตร แบบเรียนและหนังสือต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้สอนจะต้องจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนให้ครอบคลุมตามที่หลักสูตรกำหนด ผู้เชี่ยวชาญการสอนภาษาไทยได้เสนอแนะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำนวนไทยไว้ดังนี้

สุจริต เพียรชอบ (2531) ได้เสนอแนะการจัดกิจกรรมการใช้ภาษาการไว้ดังนี้ "การทายปริศนาจากท่าทาง หมายถึง การแสดงบทบาทท่าทางเพื่อตีความหมายในทางภาษาและวรรณคดี และตีความหมายจากท่าทางต่าง ๆ เหล่านั้นให้เป็นคำกล่าวต่าง ๆ เช่น สำนวน คำพังเพย ภาษิตต่าง ๆ ตลอดจนตัวละครในวรรณคดี เป็นต้น"

ประคอง เจริญจิตรกรรม (2535) ได้กำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของการเรียนเรื่องภาษิตไว้ สรุปได้ดังนี้

1. อธิบายความหมายและจำแนกประเภทของภาษิตได้
2. วิเคราะห์ถ้อยคำของภาษิตประเภทต่าง ๆ ได้
3. เขียนอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างภาษิตประเภทต่าง ๆ กับการดำรงชีวิตของกลุ่มชนในท้องถิ่น

4. บอกระยะโยชน์และแนวทางการอนุรักษ์ภาษาไทย

สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์พรชัย (2538) ได้เสนอแนะวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของการสอน การเขียนเชิงสร้างสรรค์ไว้ดังนี้ "นักเรียนสามารถหาคำ คำพังเพย หรือสุภาษิตมาเรียงต่อให้คล้องจองกัน"

ปราณี บุญชุ่ม และ ภาสกร เกิดอ่อน (ม.ป.ป.) ได้เสนอกิจกรรมฝึกกระบวนการสร้างความตระหนักในการสอนเรื่องไวยากรณ์ สรุปได้ดังนี้

1. ให้นักเรียนเติมข้อความและอธิบายความหมายของสำนวน รำไม่ดี..... กำแพงมีหู ประตู..... ปลุกเร้าตามใจผู้อยู่ คุกอยู่..... แม้เป็นพระ ชน.....
2. กำหนดสภาพการณ์ให้ 4 สถานการณ์ และให้นักเรียนตอบว่าสภาพการณ์ที่กำหนดตรงกับสำนวนอะไร
3. กำหนดภาษิตและการนำไปใช้ประโยชน์ในกรณีที่กำหนดให้ ให้นักเรียนจับคู่ภาษิตและการนำไปใช้ประโยชน์ให้สัมพันธ์กัน

การเรียนการสอนสำนวนไทย นอกจากจะให้นักเรียนเรียนรู้ จดจำ และเข้าใจสำนวนแล้ว ครูผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมให้นักเรียนสามารถนำสำนวนไทยไปใช้ในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพด้วย มิฉะนั้นการเรียนการสอนก็จะไม่เกิดประโยชน์แต่ประการใด

6. ความสามารถในการนำสำนวนไทยไปใช้

การเรียนการสอนในชั้นเรียนจะเกิดประโยชน์อย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อผู้สอนจัดการเรียนการสอนครบถ้วนตามกระบวนการเรียนรู้และจัดให้มีการวัดผลอย่างมีระบบ สามารถได้ข้อมูลที่เป็นรูปธรรมว่า นักเรียนมีพฤติกรรมตามที่ผู้สอนตั้งวัตถุประสงค์ไว้หรือไม่เพียงใด ดังที่ สุจริต เพียรชอบ (2531) ได้กล่าวไว้ว่า "การวัดผลทุกครั้งควรที่จะได้วางวัตถุประสงค์ที่แน่นอนว่า จะวัดอะไรบ้าง เช่น วัดความรู้ ความเข้าใจ การประยุกต์ใช้ การคิดวิเคราะห์ การใช้เหตุผล ทักษะในการใช้ภาษาไทย หรือวัดทัศนคติของนักเรียน" การวัดความสามารถในการนำสำนวนไทยไปใช้เป็นกระบวนการที่สามารถทำได้ โดยใช้วิธีการและกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการใช้แบบทดสอบ ผู้เชี่ยวชาญทางการวัดผลการศึกษาได้เสนอทฤษฎีวัดการนำไปใช้ไว้ดังนี้

ซี มอริทส์ ลินด์วอล และ แอนโทนี เจ นิทโค (C. Mauritz Lindvall and Anthony J. Nitko, 1975) ได้อธิบายหลักการวัดการนำไปใช้ สรุปได้ดังนี้ การนำไปใช้ คือความสามารถนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรมและเหมาะสม ความสามารถในการนำไปใช้มี 3 ระดับ คือ

1. สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้ เช่น แก้ปัญหาตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ได้ เขียนย่อหน้าโดยใช้กฎเกณฑ์ระเบียบวิธีที่เรียนมาได้
2. สามารถอธิบายสถานการณ์ใหม่ได้ เช่น สามารถอธิบายสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้โดยใช้หลักเกณฑ์ที่เรียนมา
3. สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ เช่น สามารถคาดคะเนผลที่จะเกิดขึ้นเมื่อเกิดสถานการณ์ต่าง ๆ ตามที่กำหนดให้

ทฤษฎีวัดความสามารถในการนำไปใช้จะช่วยกำหนดขอบเขตให้ผู้สอนออกแบบแบบทดสอบให้ครอบคลุมความสามารถได้อย่างครบถ้วนและเป็นระบบ วัดความสามารถได้อย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์ ไม่ว่าจะนำไปใช้กับเนื้อหาวิชาใด ดังเช่นการวัดความสามารถในการใช้สำนวนไทย แบบทดสอบที่จะวัดความสามารถในการใช้สำนวนไทยทั้ง 3 ระดับ ตามทฤษฎีของ ซี มอริทส์ ลินด์วอล และ แอนโทนี เจ นิทโค (C. Mauritz Lindvall and Anthony J. Nitko) จะมีลักษณะดังนี้

1. สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้ คือ เมื่อกำหนดสถานการณ์ที่นักเรียนไม่เคยพบมาก่อนให้นักเรียนสามารถเลือกได้อาจจะนำสำนวนใดมากล่าวประกอบในสถานการณ์นั้นได้อย่างเหมาะสม เช่น ครูบอกนักเรียนที่ส่งเสียงคุยกันจ้อกแจ้กจอบว่า นักเรียนห้องนี้เหมือน..... สำนวนที่ใช้เติมลงในสถานการณ์นี้ได้เหมาะสม คือ นกกระจอกแตกรัง
2. สามารถอธิบายสถานการณ์ใหม่ได้ คือ เมื่อนักเรียนพบสำนวนที่ใช้เพื่อกล่าวถึงสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง นักเรียนสามารถอธิบายสถานการณ์ที่ตรงกับสำนวนนั้นได้ เช่น เมื่อพบข้อความว่า "พ่อของฉันเหมือนพระเวสสันดร" นักเรียนสามารถอธิบายได้ว่า บิดาของผู้พูดใจดีจะขออะไรบิดาก็ให้เสมอ
3. สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ คือ นักเรียนสามารถคาดคะเนผลที่จะเกิดขึ้นเมื่อพบสำนวนหรือสถานการณ์ที่ตรงกับสำนวนได้ เช่น มาตรการแก้ไขการจราจรติดขัดของ

รัฐบาลนี้ก็เหมือนกับไฟไหม้ฟาง นักเรียนสามารถคาดคะเนได้ว่า มาตรการนี้จะนำมาใช้อย่าง กว้างขวางเพียงชั่วระยะเวลาสั้น ๆ เท่านั้น ในที่สุดก็จะเลิกกันไป

แบบทดสอบที่กำหนดให้ครอบคลุมความสามารถครบถ้วนทั้ง 3 ระดับนี้ จะสามารถวัด ความสามารถในการนำไปใช้ได้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวกับความสามารถในการใช้สำนวนไทยมีดังนี้

จิราภรณ์ ภักธราภาณุภัทร (2520) วิจัยเรื่อง ถ้อยคำที่ใช้เป็นสำนวนไทยใน ภาษาไทย วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถ้อยคำที่ใช้เป็นสำนวนในภาษาไทย ในแง่ของส่วนประกอบ หน้าที่ และความหมายของถ้อยคำที่ใช้เป็นสำนวนในภาษาไทย ข้อมูลที่ศึกษาคือสำนวนที่รวบรวม จากหนังสือ สิ่งพิมพ์ สื่อมวลชนต่าง ๆ และจากการพูดคุยกับคนในสมัยเดียวกับผู้วิจัย วิธีการวิจัย ใช้เปรียบเทียบถ้อยคำที่ใช้เป็นสำนวนกับถ้อยคำในภาษาปกติ เพื่อให้เห็นลักษณะเฉพาะของ ถ้อยคำที่ใช้เป็นสำนวน ผลการวิจัยพบว่า สำนวนมีลักษณะเป็นคำคำเดียว เป็นวลี หรือเป็น ประโยคก็ได้ เมื่อนำสำนวนไปใช้ในประโยค พบว่า สามารถทำหน้าที่ได้เหมือนคำ หน้าที่ที่ ปรากฏมี 3 แบบ คือ ทำหน้าที่อย่างเดียว ทำหน้าที่ 2 อย่าง และทำหน้าที่ 3 อย่าง ผลการ วิเคราะห์ความหมาย พบว่า มีความหมายเกี่ยวข้องกับความหมายเดิมของคำเป็น 4 แบบ คือ เป็นความหมายเปรียบเทียบ ความหมายเกี่ยวเนื่อง ความหมายที่เกิดจากการเทียบเสียง และ ความหมายที่ได้จากเรื่องราว ลักษณะตัวละครต่าง ๆ วิธีการต่าง ๆ จากประเพณี วรรณคดี และการละเล่น

ไซศิริ ปราโมช ณ อยุธยา (2526) วิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงถ้อยคำและ ความหมายของสำนวนไทย วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงถ้อยคำและความหมายของ สำนวนไทยที่ใช้กันในปัจจุบันว่า เปลี่ยนไปจากสำนวนเดิมอย่างไร มากน้อยเพียงใด และมี สาเหตุมาจากอะไร ข้อมูลได้จากสำนวนที่รวบรวมจากหนังสือ 7 เล่ม ผลการวิจัยพบว่า การ เปลี่ยนแปลงถ้อยคำและความหมายของสำนวนไทยมี 4 ลักษณะ คือ สำนวนที่เปลี่ยนแปลงถ้อยคำ สำนวนที่เปลี่ยนแปลงความหมาย สำนวนต่างสมัยที่มีความหมายเหมือนกัน และสำนวนเก่าที่เลิก ใช้แล้ว

นิน หยงหลิน (2526) วิจัยเรื่อง **สำนวนจีนและสำนวนไทย : การศึกษาเปรียบเทียบ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนที่ประกอบด้วยคำ 4 คำ กับสำนวนไทย** ข้อมูลเป็นสำนวนที่เก็บจากเอกสารต่าง ๆ หนังสือ จากเพื่อนนิสิตไทย จีน และจากตัวผู้วิจัยเอง วิธีการศึกษาใช้วิธีการเปรียบเทียบ เพื่อให้เห็นลักษณะที่เหมือนและต่างของสำนวนจีนและสำนวนไทย ในแง่ของลักษณะทั่วไป ความหมายและภาพสะท้อนของสำนวนจีนและสำนวนไทย ผลการวิจัยพบว่า ด้านจำนวนคำ สำนวนจีนประกอบด้วยคำ ตั้งแต่ 3 คำ ถึง 16 คำ ส่วนมากมี 4 คำ สำนวนไทยมีคำตั้งแต่ 1 คำ ถึง 16 คำ ด้านสัมผัส ทั้งสำนวนจีนและสำนวนไทยมีสัมผัสสระ และพยัญชนะ สัมผัสในวรรค และต่างวรรค สำนวนไทยเน้นสัมผัสแต่ไม่มีข้อกำหนดเรื่องเสียงวรรณยุกต์ แต่สำนวนจีนมีสัมผัส และกำหนดเสียงวรรณยุกต์สูงต่ำสลับกัน สำนวนไทย สำนวนจีนมีความคล้ายกันในด้านใช้คำซ้ำในวรรคเดียวกันและต่างวรรคกัน ด้านการเลือกใช้คำ พบว่า สำนวนจีนและสำนวนไทยมีลักษณะคล้ายกัน คือ ใช้คำความหมายตรงข้ามหรือคำความหมายใกล้เคียงกัน ด้านหน้าที่ทางไวยากรณ์ทั้งสำนวนจีนและสำนวนไทยทำหน้าที่ได้เหมือนคำในไวยากรณ์ 4 ชนิด คือ คำนาม คำกริยา คำคุณศัพท์ และคำวิเศษณ์ และยังทำหน้าที่เหมือนประโยคได้อีก การเปรียบเทียบความหมายของสำนวนจีนกับสำนวนไทย พบว่า สำนวนจีน 1,500 สำนวน มีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันกับสำนวนไทย 175 สำนวน ในลักษณะดังนี้ ความหมายตรงกันหรือคล้ายกัน และสิ่งเปรียบเทียบเหมือนกัน ความหมายตรงกันหรือคล้ายกัน แต่สิ่งเปรียบเทียบต่างกันบางประการ ผลการวิจัยภาพสะท้อนปรากฏว่าสำนวนจีนและสำนวนไทยมีสำนวนสะท้อนให้เห็นสภาพภูมิประเทศทั้งในด้านคล้ายกันและต่างกัน วัฒนธรรม การกินอยู่ ความใกล้ชิดธรรมชาติ ศาสนาที่นับถือ เป็นต้น

ศุภมาศ ทิพย์สี้อพร (2528) วิจัยเรื่อง **การวิเคราะห์สุภาษิตอังกฤษและสุภาษิตไทย วัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบลักษณะทางสังคมกับวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ในสุภาษิตอังกฤษและสุภาษิตไทย** ผลการวิจัยปรากฏว่า ด้านลักษณะเฉพาะทางภาษาของสุภาษิตอังกฤษและสุภาษิตไทยมีความคล้ายคลึงกัน เรื่องใช้คำห้าม การแนะนำให้ทำ การใช้ความเปรียบแบบบุคคลาธิฐาน สุภาษิตอังกฤษมีมากกว่าสุภาษิตไทย การใช้ความเปรียบเทียบตามแนวเทียบมีจำนวนมากกว่าลักษณะอื่น การใช้สัมผัส ท่วงทำนอง และจังหวะ สุภาษิตอังกฤษมีความแตกต่างจากสุภาษิตไทย ลักษณะที่สุภาษิตอังกฤษ และสุภาษิตไทยมีเหมือนกัน คือ การสัมผัสสระ และสัมผัสอักษร ด้านลักษณะทางสังคม และวัฒนธรรมพบว่า แนวคิดและความเชื่อทางศาสนามีบทบาทสำคัญมากต่อ

การดำรงชีวิตของคนในสังคม สุภาษิตอังกฤษสะท้อนให้เห็นว่า ชาวตะวันตกมีความรับผิดชอบสูง ตรงต่อเวลา กล้าแสดงออกอย่างตรงไปตรงมา รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ชอบผจญภัย ให้ความสำคัญแก่ครอบครัว และไม่ชอบเกี่ยวข้องกับเรื่องส่วนตัวของคนอื่น สุภาษิตไทยสะท้อนให้เห็นว่า คนไทยมีความโอบอ้อมอารี เคารพความคิดและความอาวุโสของผู้ใหญ่ ไม่ตรงต่อเวลา เชื่อเรื่องผีและไสยกลาง กฎแห่งกรรม และมีการแบ่งชนชั้นทางสังคม

พัชรี ยันตรีสิงห์ (2530) วิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์การใช้ภาษาไทยในวารสารการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ปี พ.ศ. 2526-2528 วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการใช้ภาษาไทยในวารสารการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ปี พ.ศ. 2526-2528 ข้อมูลคือ วารสารการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ปี พ.ศ. 2526-2528 จำนวน 90 เล่ม ผลปรากฏว่า การผิดพลาดในการใช้คำ คือ ใช้คำผิดชนิด ใช้คำผิดคำ ใช้คำและสำนวนผิดรูป ใช้คำภาษาต่างประเทศ ใช้คำผิดระดับ ใช้คำนุ่มนวล การผิดพลาดในเรื่องประโยค ได้แก่ ขาดคำที่จำเป็นในประโยค การเพิ่มคำที่ไม่จำเป็น และการจัดลำดับคำหรือกลุ่มคำไม่เหมาะสม ข้อผิดพลาดเรื่องความหมาย ได้แก่ ใช้คำผิดความหมาย ใช้คำผิดบริบท ข้อผิดพลาดด้านอักขรวิธี ได้แก่ ผิดพลาดเรื่องสะกดกาวันต์ เครื่องหมายวรรคตอน การนำข้อผิดพลาดไปเปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่น พบข้อผิดพลาดคล้ายคลึงกัน นั่นคือ ผู้ที่อยู่ในวงการศึกษ หรือนอกวงการศึกษ มีความรู้และระมัดระวังในการใช้ภาษาไทยไม่แตกต่างกัน

พรเพ็ญ สุวีรัตน์ (2534) วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์แนวคิดเชิงอรรถศาสตร์ ในภาษาไทย วัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวคิดของภาษาไทย จากหนังสือ 7 เรื่อง จำนวนภาษิต 212 ภาษิต วิเคราะห์ตามวิธีแบ่งหมวดหมู่ของปีเตอร์ มาร์ค โรเจท์ (Peter Mark Roget) ผลการวิเคราะห์แนวคิดหลักเชิงอรรถศาสตร์ ในภาษาไทยปรากฏว่าแนวคิดที่แสดงถึงนามธรรมแสดงความสัมพันธ์ (Abstract Relations) มีจำนวนภาษิตมากที่สุด คือ จำนวน 113 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 35.31 แสดงถึงเจตนา ความประสงค์ มีจำนวนภาษิตมากเป็นอันดับสอง คือ จำนวน 91 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 28.44 แสดงปัญญาและศาสตร์ มีจำนวนภาษิตมากเป็นอันดับ 3 คือ จำนวน 79 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 24.69 แสดงความรัก ความเสนหามีจำนวนภาษิตน้อยที่สุด คือ จำนวน 37 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 11.56 ผลการวิเคราะห์แนวคิดรองเชิงอรรถศาสตร์ในภาษาไทยปรากฏว่าแนวคิดแสดงเจตนา ความประสงค์มีจำนวนภาษิต

มากที่สุด คือ 86 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 45.99 แสดงปัญญาและศาสตร์ มีจำนวนภาษิตมากเป็นอันดับ 2 คือจำนวน 36 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 19.25 แสดงนามธรรม แสดงความสัมพันธ์มากเป็นอันดับ 3 คือ 35 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 18.72 แสดงความรักความเสนาหา มีจำนวนภาษิตน้อยที่สุด คือ 30 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 16.04 ผลการวิเคราะห์หน้าที่ของภาษิตไทยจำนวน 212 ภาษิต ปรากฏว่าทำหน้าที่คำพ้องมีจำนวนภาษิตมากที่สุด คือ 68 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 32.08 หน้าที่ให้คำแนะนำมีจำนวนภาษิตมากเป็นอันดับ 2 คือ 46 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 21.70 หน้าที่ห้ามปราม จำนวนภาษิตมากเป็นอันดับ 3 คือ 43 ภาษิต คิดเป็นร้อยละ 20.28 ทำหน้าที่วิจารณ์ เดือน ให้กำลังใจ ตกเดือนมีจำนวนภาษิตน้อย คือ ต่ำกว่าร้อยละ 10

ศศิธร ทศนัยนา (2535) วิจัยเรื่อง การศึกษาลักษณะภาษาของชาวบ้านเทิงในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย ปี พ.ศ. 2531 วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะภาษาไทยที่ใช้ในการเสนอชาวบ้านเทิง ในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย ปี พ.ศ. 2531 ผลการศึกษาสรุปว่าภาษาชาวบ้านเทิงในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยมีทั้งลักษณะเฉพาะและเด่นในด้านการใช้คำเรียกชื่อ สมญานาม คำศัพท์เฉพาะและสำนวนใหม่ ลักษณะรูปแบบภาษาไม่แตกต่างจากภาษาทั่วไป แต่เพิ่มภาษาที่มีลักษณะพิเศษหรือสร้างใหม่เพื่อใช้ในบริบท เฉพาะชาวบ้านเทิงทำให้ภาษามีลักษณะแปลก สะดุดตา มีการใช้คำลักษณะต่าง ๆ ลักษณะประโยคและหน่วยประโยค สำนวน และภาพพจน์ เพื่อให้สื่อความหมายได้ดี เห็นภาพได้กระจ่างชัด และช่วยให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกที่ลึกซึ้งขึ้น

ฉวีวรรณ บุญการี (2537) วิจัยเรื่อง การสร้างหนังสือการ์ตูนเรื่อง "คำพังเพย" เพื่อใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบสำหรับสอนซ่อมเสริมวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กรุงเทพมหานคร วัตถุประสงค์เพื่อสร้างหนังสือการ์ตูนเรื่อง "คำพังเพย" เป็นหนังสืออ่านประกอบสำหรับสอนซ่อมเสริมวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตัวอย่างประชากรมี 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการ์ตูนและหนังสือวรรณกรรมสำหรับเด็ก จำนวน 10 คน และครูผู้สอนวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 30 คน เป็นผู้ประเมินประสิทธิภาพหนังสือการ์ตูนที่สร้างขึ้น ส่วนที่ 2 เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนอนุบาลลพบุรี จำนวน 60 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 30 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า หนังสือการ์ตูนเรื่องคำพังเพยมีประสิทธิภาพสูง นักเรียนที่เรียนซ่อมเสริมเรื่องคำพังเพยโดยใช้หนังสือการ์ตูนเรื่อง

คำพังเพย ได้คะแนนเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนที่เรียนซ่อมเสริมแบบปกติ และนักเรียนที่เรียนซ่อมเสริมเรื่องคำพังเพยโดยใช้หนังสือการ์ตูนชอบและต้องการหนังสือการ์ตูนที่สร้างขึ้นในด้านต่าง ๆ อยู่ในเกณฑ์ดีมาก

2. งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการใช้สำนวน มีดังนี้

เดวิด เอ สวินนี่ และ แอนน์ คัตเลอร์ (David A. Swinney and Anne Cutler, 1979) แห่งมหาวิทยาลัยทัฟท์ และมหาวิทยาลัยซัสเซกซ์ วิจัยเรื่องการเข้าถึงและการเปลี่ยนแปลงความหมายของสำนวน วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาธรรมชาติของการเข้าถึง การจดจำ และความเข้าใจสำนวน การทดลองที่ 1 ตัวอย่างประชากร คือ นักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยทัฟท์ และมหาวิทยาลัยซัสเซกซ์ จำนวน 20 คน เครื่องมือวิจัย คือ สำนวนที่มีไวยากรณ์ถูกต้อง 23 สำนวน นำมาจับคู่กับข้อความที่เรียบเรียงอย่างถูกต้องตามไวยากรณ์ 23 ข้อความ ตัวอย่างประชากรอ่านข้อความทั้ง 2 ชนิด แล้วตัดสินว่าข้อความที่อ่านมีความหมายหรือไม่ ผลการวิจัยปรากฏว่าตัวอย่างประชากรเข้าใจความหมายของสำนวนได้รวดเร็วกว่าเข้าใจความหมายของข้อความธรรมดา การทดลองที่ 2 ตัวอย่างประชากร คือ นักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยทัฟท์ 42 คน เครื่องมือวิจัย คือ ข้อความที่เรียบเรียงถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ 12 ข้อความ แต่ละข้อความจะมีค่าที่ความหมายเปลี่ยนแปลงได้ จับคู่ข้อความ 12 ข้อความ กับสำนวน 12 สำนวน ที่แบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ มีความหมายคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง มีความหมายเปลี่ยนแปลงได้น้อย (ระดับ 1 ตามเกณฑ์ของเฟรเซอร์) มีความหมายคงที่ปานกลาง และความหมายคงที่น้อย (ระดับ 5 ตามเกณฑ์ของเฟรเซอร์) ตัวอย่างประชากรอ่านข้อความทั้ง 2 ชนิด แล้วตัดสินว่าข้อความที่อ่านมีความหมายหรือไม่ ผลการวิจัยปรากฏว่า ความแปรปรวนของความคงที่ของความหมายไม่มีผลต่อการเข้าใจความหมายของสำนวน นั่นคือ ความหมายของสำนวนต่าง ๆ ตามที่พจนานุกรมได้อธิบายไว้มีความน่าเชื่อถือและยึดเป็นหลักได้

เจเน็ต แอล แมคโดนัลด์ และ แพทริเซีย เอ คาร์เพนเตอร์ (Janet L. McDonald and Patricia A. Carpenter, 1981) แห่งมหาวิทยาลัยคาร์เนกี-เมลลอน วิจัยเรื่องการตีความและการกำหนดหน้าที่ของสำนวนในการแปล วัตถุประสงค์เพื่อแสดงรูปแบบ

ของการตีความและกำหนดหน้าที่ของสำนวนและปรากฏการณ์อื่น ๆ ที่ค้นพบในสถานการณ์การแปลที่จำลองขึ้น เครื่องมือวิจัย คือ กลุ่มคำ 12 กลุ่มคำซึ่งสามารถตีความเป็นสำนวนหรือตีความตามเนื้อความก็ได้ นำข้อความแต่ละข้อความแต่งความเป็นย่อหน้ายาวประมาณ 85 คำ ให้มีความหมายที่สามารถตีความเป็นสำนวนก็ได้ และมีความหมายตามใจความก็ได้ โดยให้มีประโยคประโยคหนึ่งชักนำให้ตีความหมายไปทางความหมายตามเนื้อหา และอีกประโยคหนึ่งชักนำให้ตีความไปทางความหมายที่เป็นสำนวน แต่ละกลุ่มคำจะแต่งเป็นสถานการณ์ทั้งหมด 4 สถานการณ์ ตัวอย่างประชากรเป็นนักแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาเยอรมัน 4 คน 2 คนเป็นนักแปลอาชีพ อีก 2 คนเป็นนักแปลสมัครเล่น ทั้ง 4 คนพูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาแรกและสามารถพูดและอ่านภาษาเยอรมันได้คล่องเกือบเท่าภาษาอังกฤษ ผลการวิจัยปรากฏว่า การตีความที่มีความหมายกำกวมการตัดสินใจจะเกิดขึ้นขณะอ่านข้อความ การทำความเข้าใจ ผู้อ่านพยายามสรุปตามข้อมูลที่ได้รับตามลำดับ การสรุปความที่เป็นความหมายโดยตรง สามารถทำได้ในขั้นการทำความเข้าใจคำหรือกลุ่มคำ และสามารถเข้าใจได้เมื่อยังอ่านไม่จบเรื่อง ซึ่งการแสดงออกนี้สามารถสังเกตได้จากอาการจับตาที่คำหรือวลี (ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์จับสายตา) แต่เมื่อเป็นความหมายที่เน้นสำนวน ผู้แปลยังไม่สามารถสรุปความหมายได้ถึงแม้ว่าจะรวบรวมความหมายของคำได้จนกว่าจะอ่านเรื่องจบจึงสามารถตีความสำนวนได้ ผลการแปลสำนวนสามารถจัดได้เป็น 3 รูปแบบ คือ แปลแบบคำต่อคำ แปลแบบสำนวนอังกฤษเป็นสำนวนภาษาที่ 2 ที่มีความหมายเหมือนสำนวนภาษาอังกฤษ และแปลแบบแปลใจความของสำนวน การแปลความหมายที่เป็นสำนวนแปลได้รวดเร็วกว่าการแปลตามใจความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ

โรเจอร์ ทัวแรงโก และ โรเบิร์ต เจ สเติร์นเบิร์ก (Roger Tourangeau and Robert J. Sternberg, 1981) แห่งมหาวิทยาลัยคอนเนตทิคัต และมหาวิทยาลัยเยล วิจัยเรื่อง ความเหมาะสมของคำในอุปมาอุปไมย วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเหมาะสมของคำกับความคล้ายคลึงกันของคำที่ปรากฏในอุปมาอุปไมย ตัวอย่างประชากรคือ นักศึกษาวิชาจิตวิทยา 57 คน เครื่องมือวิจัย คือ อุปมาอุปไมย 64 ข้อความ ผลการวิจัยปรากฏว่า คุณภาพของคำที่เปรียบเทียบกับความสัมพันธ์ของคำที่เปรียบเทียบไม่สัมพันธ์กัน และระดับความเข้าใจมีความสัมพันธ์กับความเหมาะสมของคำ

เรมอนด์ ดับเบิลยู กิบบส์, จูเนียร์ และ นานดีนิ พี นาร์ยัก (Raymond W. Gibbs, JR., and Nandini P. Naryak, 1989) แห่งมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย แห่งซานตาครุซ วิจัยเกี่ยวกับการเรียงลำดับคำของสำนวน วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาว่าคำที่ประกอบเป็นสำนวนมีความหมายสัมพันธ์กันลักษณะใดใน 3 ลักษณะ คือ แบบความหมายโดยนัยที่แยกจากกันแต่ละคำ แบบคำที่มีความหมายเป็นพิเศษและแบบความหมายโดยนัยที่แยกจากกันไม่ได้ ตัวอย่างประชากร คือ นักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียแห่งซานตาครุซ 24 คน เครื่องมือวิจัย คือ สำนวน 40 สำนวน ผลการทดลองปรากฏว่า ร้อยละ 75 ของสำนวน 40 สำนวน มีความหมายสัมพันธ์กันตามลักษณะทั้ง 3 จำนวน 37 สำนวน สำนวนทั้ง 37 สำนวนนี้มีความสัมพันธ์กันตามลักษณะทั้ง 3 ลักษณะละ 12 สำนวน (คัดออก 1 สำนวน) การทดลองที่ 2 ศึกษาว่าความสัมพันธ์ของคำในสำนวนสัมพันธ์กับแบบความหมายโดยนัย มากกว่าสัมพันธ์กับแบบมีความหมายพิเศษและแบบมีความหมาย โดยนัยที่แยกจากกันไม่ได้ ตัวอย่างประชากร คือ นักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย แห่งซานตาครุซ 30 คน เครื่องมือคือสำนวนที่ได้จากการทดลองที่ 1 นำไปประกอบในข้อความสำนวนละ 5 ลักษณะ ให้สำนวนแต่ละสำนวนเรียงลำดับสลับตำแหน่งกันในลักษณะต่าง ๆ ได้ข้อความ 180 ข้อความ ผลการวิจัยพบว่าการเรียงคำแบบปกติในสำนวนทำให้ความหมายในสำนวนชัดเจน มีระดับคะแนนสูง ส่วนสำนวนที่เรียงลำดับคำใหม่ ทำให้ความหมายของสำนวนไม่ชัดเจนหรือไม่ได้ใจความมีระดับคะแนนต่ำ และจากการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนพบว่า สมมุติฐานที่ตั้งไว้เป็นจริง นั่นคือคำในสำนวนมีความหมายสัมพันธ์กันแบบมีความหมายโดยนัย ทำให้สำนวนมีความหมายชัดเจนที่สุด สำนวนที่คำมีความหมายโดยนัยแบบแยกจากกันไม่ได้ จะเปลี่ยนแปลงตำแหน่งคำในสำนวนได้น้อย สำนวนที่มีคำซึ่งมีความหมายพิเศษจะสัมพันธ์กันอย่างมีขอบเขต เมื่อนำไปเรียบเรียงลำดับคำใหม่

เฟรเดอริก เอ็ม สควอนท์ส (Frederick M. Schwantes, 1991) แห่งมหาวิทยาลัยอินอร์เทิร์น อิลลินอยส์ วิจัยเรื่อง การใช้ข้อมูลที่เป็นความหมายโดยนัยและความหมายโดยตรงเมื่อเด็กเรียนรู้คำและสรุปความหมายของประโยค วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเรียนรู้คำและสรุปความหมายของประโยคของเด็ก เมื่อใช้ข้อมูลที่เป็นความหมายโดยนัยและความหมายโดยตรง ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนระดับ 3 ระดับ 6 และนักศึกษามหาวิทยาลัย เครื่องมือวิจัย คือ ประโยคที่มีรูปแบบ 3 รูปแบบ คือ ประโยคที่สรุปใจความได้จากความสัมพันธ์ของความหมายโดยนัยของคำ ประโยคที่เรียบเรียงถูกต้องตามไวยากรณ์แต่ไม่สื่อความหมาย

และประโยคที่เรียบเรียงอย่างไม่ถูกต้องตามไวยากรณ์ และไม่สื่อความหมาย ผลการวิจัยปรากฏว่า การให้ข้อมูลของคำทั้งที่เป็นความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัยมีผลต่อเด็กมากกว่าผู้ใหญ่ และพบว่าผู้ใหญ่ใช้ข้อมูลทั้งที่เป็นความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัยในระดับการวิเคราะห์ประโยคเท่ากันกับในระดับการเข้าใจคำ เด็กสามารถตีความได้ดีกว่าผู้ใหญ่ การเสริมคำอธิบายสำหรับประโยคที่ไม่ถูกไวยากรณ์ทำให้เด็กวิเคราะห์คำได้ง่ายขึ้น ผู้ใหญ่ไม่สนใจความรวดเร็วในการตัดสินใจตีความหมายของคำและความหมายของประโยค แต่เด็กจะให้ความสนใจอย่างจริงจังมาก

เฮเลน อี มอสส์ และคนอื่น ๆ (Helen E. Moss and others, 1995) วิจัยเรื่องการเข้าถึงรูปแบบต่าง ๆ ของข้อมูลความหมายโดยนัยตามพจนานุกรม วัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบของข้อมูลความหมายโดยนัย ซึ่งเกิดขึ้นอย่างอัตโนมัติจากการได้รับความหมายตามพจนานุกรมเมื่อได้ยินคำ ตัวอย่างประชากร คือ สมาชิกของสมาคม เบอร์เคเบคศูนย์ภาษาและวาทศิลป์ จำนวน 29 คน เป็นผู้พูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาแรก มีอายุ 18-40 ปี และเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยลอนดอน เครื่องมือวิจัยคือคำที่เป็นเป้าหมาย 112 คำ จับคู่กับคำที่มีความหมายสัมพันธ์กัน และไม่สัมพันธ์กัน ตามความหมายโดยนัย คำแบ่งออกเป็น 2 พวก พวกหนึ่งเป็นแบบการจัดจำพวก อีกพวกหนึ่งเป็นแบบสัมพันธ์กันตามหน้าที่ และทั้ง 2 พวก ยังจำแนกเป็นกลุ่มย่อยพวกละ 2 กลุ่มย่อย คือ พวกสัมพันธ์กันตามการจัดจำพวกจำแนกเป็น กลุ่มที่ 1 สัมพันธ์กันแบบเป็นพวกเดียวกัน กลุ่มที่ 2 สัมพันธ์กันแบบเป็นชนิดเดียวกัน พวกสัมพันธ์กันตามหน้าที่ จำแนกเป็นกลุ่มที่ 1 สัมพันธ์กันแบบสถานที่กับสิ่งของ กลุ่มที่ 2 สัมพันธ์กันแบบการเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ ผลการวิจัยปรากฏว่า ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างความสำคัญของความหมายที่เป็นความหมายหลักกับตำแหน่งของคำในรายการที่กำหนดให้ และตัวอย่างประชากรพยายามตีความหมายของคำที่เป็นเป้าหมายมากกว่าจะคำนึงถึงความหมายที่เป็นความหมายหลัก เพื่อให้แน่ใจว่าความหมายของคำมีความสัมพันธ์กัน

โบแอส คีซา และ บริดเจท บลาย (Boaz Keysar and Bridget Bly, 1995) วิจัยเรื่อง ความหมายที่เด่นชัดที่สามารถเข้าใจได้เองของสำนวน วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของความเข้าใจความหมายของสำนวนกับความเด่นชัดของความหมายของสำนวน ตัวอย่างประชากรคือ ผู้ที่พูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาแรก จำนวน 59 คน เครื่องมือวิจัย

คือ แบบทดสอบที่ประกอบด้วยสำนวนที่ตัวอย่างประชากรไม่คุ้นเคย 15 สำนวน นำสำนวนมาสร้างสถานการณ์สำนวนละ 3 สถานการณ์ กำหนดให้สำนวนมีความหมายถูกต้อง มีความหมายตรงกันข้ามกับความหมายที่ถูกต้องและมีความหมายไม่เกี่ยวข้องกับสำนวนเลย ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานว่า เมื่อตัวอย่างประชากรอ่านความหมายของสำนวนแล้ว คิดว่าสำนวนใดถูกต้องก็จะยิ่งรู้สึกถึงความหมายของสำนวนนั้นชัดเจนมากยิ่งขึ้น ผลการวิจัยปรากฏว่า ตัวอย่างประชากรเลือกความหมายที่ถูกต้องของสำนวนได้ 13 สำนวน จาก 15 สำนวน คิดเป็นร้อยละ 85 เป็นไปตามสมมติฐาน การทดลองที่ 2 วัดอุปสรรคเพื่อวัดความเข้าใจความหมายที่เด่นชัดของสำนวนทั้งความหมายที่ถูกต้อง และความหมายตรงข้าม และเพื่อแสดงผลของการทำความเข้าใจความหมายที่ถูกต้องของสำนวน ตัวอย่างประชากรเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัย 60 คน เครื่องมือวิจัยคือ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองที่ 1 ผลการวิจัยปรากฏว่า คะแนนเฉลี่ยของการเลือกความหมายที่ถูกต้องและความหมายตรงกันข้ามเกือบเท่ากัน คือ 9.5 และ 9.4 และการนำสำนวนไปแต่งประโยคผู้วิจัยตั้งสมมติฐานว่า ถ้าผู้ใช้สำนวนนำสำนวนไปใช้โดยกำหนดความหมายของสำนวนไว้ในใจแล้ว ความหมายตรงกันข้ามก็จะปรากฏน้อยลง ผลการทดลองเป็นไปตามสมมติฐาน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย